

Щодо економічного впливу то широке використання інноваційних рішень посилює стійкість фінансової системи через підвищення ефективності витрат та оптимізацію процесів, створюючи умови для гнучкішої адаптації до непередбачуваних подій. Підтримка діджитал-трансформацій на фінансовому ринку України потребує прозорого та відкритого регулювання, в основі якого – рівні умови для розвитку інновацій для всіх учасників ринку.

Інформаційні джерела:

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>
3. Майбутнє фінансового сектору в післявоєнній Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/5/695722/>

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИСТОЯННЯ ВИКЛИКАМ ВІЙНИ

Близнюк О.П., канд. екон. наук, доц.
Іванюта М.О., здоб. PhD

Державний біотехнологічний університет

Глибока фінансово-економічна криза, що обумовлена повномасштабною війною в Україні, має довготривалі негативні наслідки як для функціонування усього фінансово-кредитного сектору економіки України, так і для розвитку національного фондового ринку. Після шоку перших місяців війни ринок капіталів та фінансового інвестування поступово адаптується до нових умов, на нього впливає низка чинників загальнодержавного та секторального характеру.

Ключовими ризиками для розвитку економіки та фінансово-інвестиційних процесів в Україні у 2023-2024 роках є: низькі темпи відновлення економіки внаслідок руйнації енергетичної, промислової, соціально-економічної інфраструктури, втрати частини виробничого та трудового потенціалу, високого рівня безробіття, низького та деформованого споживчого попиту, загострення кризових тенденцій в світовій економіці, зокрема, в енергетичній сфері та на фінансових ринках, що в сукупності впливає на розмір міжнародної фінансової підтримки України; жорстка внутрішня монетарна політика та звуження банківського кредитування бізнесу; скорочення програм державної підтримки економіки та падіння податкових доходів бюджету; погіршення фіскальної стійкості державних фінансів та висока вартість внутрішніх державних запозичень, техногенні катастрофи.

Перебіг війни залишається ключовим чинником, що гальмує економічне зростання для України як у коротко-, так і у середньостроковій перспективі. Зростання реального ВВП України згідно з оптимістичним сценарієм

вимагатиме реалізації багатьох структурних економічних реформ, поживлення експорту, масштабної програми післявоєнної відбудови країни, а також активного розвитку національного фондового ринку.

Головним завданням, яке повинен виконувати національний ринок цінних паперів, є, насамперед, створення сприятливих умов для залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у різні види фондових інструментів. Надійний, прозорий, ліквідний фондовий ринок визначає інвестиційний клімат в країні, інформує про тенденції розвитку різних сфер національної економіки, впливає на зростання капіталізації вітчизняних підприємств, тобто, є своєрідним барометром економічного розвитку держави.

Повномасштабна війна в Україні, яка триває другий рік, спричинила низку негативних довготривалих наслідків для розвитку національного фондового ринку і ринків капіталу загалом. Після шоку перших місяців війни ринок цінних паперів України поступово адаптується до нових умов.

Аналіз динаміки емісій цінних паперів та структури торгів на біржовому ринку у 2022–2023 роках за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) засвідчив значну диспропорцію у співвідношенні боргових та пайових фінансових інструментів, де домінуючу роль відіграють облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) [2-3].

Така несприятлива ситуація пояснюється переважно борговим характером фінансування Державного та місцевих бюджетів України в умовах війни, що призводить до зростання державного боргу та негативно впливає на перспективи розвитку національної економіки та фондового ринку.

За даними НБУ та Міністерства фінансів України з початку 2023 р. Уряд залучив від продажу ОВДП на аукціонах більше ніж 463 млрд грн в еквіваленті, а загалом упродовж воєнного стану – понад 715 млрд грн в еквіваленті для фінансування видатків Державного бюджету України на потреби армії, соціально-економічні програми, інфраструктурні проекти, виплату заробітної платні тощо. За даними Депозитарію НБУ, упродовж десяти місяців 2023 року Уряд України залучив від розміщення ОВДП на аукціонах 321 908,1 млн грн, 3 098,4 млн дол США та 709,3 млн євро. У 2023 році середня дохідність ОВДП, що розміщуються на аукціонах, становила у гривні 19,2% річних та в доларах США – 4,8% річних [4].

Структура торгів основними групами цінних паперів на Українській фондовій біржі, з урахуванням іноземних цінних паперів, яскраво свідчить про перевагу боргових фондових інструментів, де емітентом є держава.

Ринок акцій як пайових цінних паперів займає важливе місце серед ринків капіталів. Ліквідний та надійний ринок акцій є одним із чинників, що визначають інвестиційний клімат у країні, сприяє залученню й перерозподілу інвестиційного капіталу у перспективні сфери економіки.

Аналіз річних даних НКЦПФР щодо обсягів зареєстрованих випусків акцій у 2013–2023 рр. яскраво свідчить про проблеми розвитку ринку пайових фондових інструментів в Україні, високу волатильність та диспропорції в динаміці емісій акцій протягом аналізованого періоду. Як показало дослідження, в умовах воєнного стану загострилися кризові явища в

промислового секторі України, в діяльності акціонерних товариств-емітентів, що спричинило стрімке падіння випусків акцій і торгів ними на біржовому фондовому ринку [2-3].

Ринок корпоративних боргових цінних паперів (облігацій підприємств) є також важливою частиною фондового ринку, поряд із секторами державних боргових, пайових та похідних фінансових інструментів. Як засвідчив аналіз динаміки обсягів зареєстрованих випусків облігацій підприємств, проведений за останні роки, на фондовому ринку України спостерігалася висока амплітуда коливань в обсягах емісій боргових корпоративних цінних паперів.

У 2022–2023 рр., з початком та продовженням війни спостерігається різке зменшення боргового фінансування підприємницьких структур у зв'язку із суттєвим скороченням обсягів їхньої фінансово-господарської діяльності, втратою капіталу та ліквідацією багатьох підприємств, перебуванням значної їх кількості на окупованих територіях.

Таким чином, можна зробити висновок, що серед загальної сукупності різних за економічними характеристиками інструментів фондового ринку провідну позицію за обсягами випусків та продажів на біржовому та позабіржовому фондовому ринку України займали державні облігації (ОВДП), на що істотно вплинула необхідність пошуку додаткових джерел фінансування дефіциту Державного і місцевих бюджетів та здійснення першочергових державних видатків в умовах війни.

Низька інвестиційна активність вітчизняних та іноземних учасників фондового ринку України на сучасному етапі значною мірою обумовлена повномасштабною війною в Україні та високими ризиками здійснення фінансово-господарської діяльності, високою вартістю кредитних ресурсів та внутрішніх боргових запозичень, тому Уряд суттєвий обсяг коштів залучає із зовнішніх джерел завдяки міжнародній підтримці України в період війни.

Ринкова дохідність ОВДП зараз є доволі високою, залишаючись найнадійнішим фінансовим інструментом для інвесторів на відкритому ринку цінних паперів. Потреби у фінансуванні дефіциту Державного бюджету України у 2023 р. становлять 1280 млрд. грн. або 20% ВВП [4].

Одним з найважливіших стратегічних завдань післявоєнної відбудови економіки України є інтеграція національного фондового ринку в загальносвітові економічні процеси, що зумовить значну кореляцію фондових індексів України з відомими фондовими індексами Європи та світу, знизить спекулятивний тиск на учасників та інструменти фондового ринку України, підвищить питому вагу зовнішнього інвестиційного капіталу в капіталізації внутрішнього фондового ринку, забезпечить високий рівень безпеки інвесторів.

Механізм державного регулювання повинен бути спрямований на законодавче забезпечення та гарантування прав діяльності усіх учасників фондового ринку, створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, забезпечення усім учасникам рівних можливостей для доступу до фінансових ринків та інформації, запобігання монополізації та створення зручних умов для добросовісної конкуренції на фондовому ринку України.

Національний фондовий ринок повинен якнайшвидше стати стабільним та надійним джерелом фінансування для державного та корпоративного секторів, а для цього треба підвищити його ефективність, прозорість, ліквідність, капіталізацію, інвестиційну привабливість акцій, корпоративних облігацій та інших видів цінних паперів, цікавих для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, активно залучати заощадження домашніх господарств для інвестицій в інструменти ринку капіталів України.

Інформаційні джерела:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
2. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. Інформаційні довідки щодо ринків капіталу України протягом 2014-2023 рр. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
3. Підсумки торгів на Українській фондовій біржі. URL: <https://www.ux.ua/304>
4. Національний банк України. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/>

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Близнюк О.П., канд. екон. наук, доц.
Карпінський О.Ю., здоб. вищої освіти
Державний біотехнологічний університет

Фінансовий потенціал є базовим чинником, що визначає успішність фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних ринкових умовах. Чим вищий фінансовий потенціал, тим більш ефективним, результативним, конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим є підприємство.

Інноваційний розвиток національної економіки вимагає формування достатнього фінансового потенціалу суб'єктів підприємництва, від якого залежить фінансова стійкість і стабільність їх діяльності та успішна реалізація фінансової стратегії. Для успішного функціонування в умовах кризи та нестабільності, підвищеної конкуренції на ресурсних та споживчих ринках підприємствам необхідно розробити комплексну систему формування, оцінки та використання фінансового потенціалу. У цьому контексті важливим завданням є активний пошук нових фінансових джерел на ринках капіталу, які є невід'ємною складовою фінансового потенціалу суб'єктів господарювання.

Підприємства повинні створити ефективну систему управління фінансовим потенціалом, який повинен бути інтегрований в загальну систему управління та корпоративну стратегію розвитку підприємства. Система управління фінансовим потенціалом підприємства повинна відповідати основним вимогам, а саме: між елементами системи повинні існувати причинно-наслідкові зв'язки; система повинна бути динамічною, тобто володіти здатністю змінювати свій кількісний та якісний стан; система